

**ЕКСПЕРТНА СЛУЖБА
МВС УКРАЇНИ**

МВС УКРАЇНИ

**КИЇВСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ
ЕКСПЕРТНО-КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР**

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЛИСТ

**ОСОБЛИВОСТІ ПРИЗНАЧЕННЯ ТА МОЖЛИВОСТІ СУДОВОЇ
ДАКТИЛОСКОПІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ**

Київ 2023

Дактилоскопія - це галузь криміналістики, яка вивчає будову шкірних узорів руки (ступні босої ноги) з метою використання їх відображень для ідентифікації особи в процесі провадження експертиз і досліджень. Сліди рук - найпоширеніші сліди, що залишаються на місці скоєння злочинів. Це пов'язано з тим, що будь-яка людина при вчиненні злочину змінює первісну обстановку, як би вона не прагнула залишитися не викритою. Під час здійснення будь-якої діяльності виникають зміни, які характеризують, діагностують та ідентифікують її.

Основним завданням даної експертизи є ідентифікація особи за слідами її рук, які залишені на місці події. Крім того, дактилоскопічна експертиза вирішує завдання з виявлення, вилучення та фіксації слідів рук на об'єктах дослідження, встановлення їх придатності для ідентифікації. Експертиза слідів рук вирішує і ряд неідентифікаційних завдань, пов'язаних з визначенням механізму слідоутворення, особливостями будови руки, яка залишила слід, деякими іншими характеристиками слідоутворювального об'єкта.

Згідно з довідковою літературою дактилоскопічна експертиза вирішує дві основні групи завдань: *ідентифікаційні та діагностичні*.

Об'єкти дослідження та зразки для порівняння:

Для проведення дактилоскопічної експертизи на дослідження можуть надаватися такі об'єкти та зразки для порівняння:

- предмети з імовірною наявністю слідів папілярних ліній;
- предмети з виявленими слідами папілярних ліній, які не вилучені з поверхні об'єктів;
- дактилоскопічні плівки або інші липкі та полімерні матеріали з перекопійованими слідами папілярних ліній;
- зліпки з об'ємних слідів папілярних ліній;
- зображення папілярних ліній, наявні у матеріалах експертиз;
- відбитки (відтиски), які містяться в оригіналах дактилокарт.

Наведений перелік об'єктів дактилоскопічної експертизи та зразків для порівняння не є вичерпним.

Орієнтовний перелік запитань, які виносяться на вирішення судової дактилоскопічної експертизи такий:

Діагностичні запитання:

- Чи є на наданому на дослідження об'єкті сліди рук (пальців, долонь), ступень ніг? Якщо так, чи придатні вони для ідентифікації?
- Якою рукою та якими пальцями руки залишено сліди?
- Якими ділянками поверхні руки залишено сліди?
- Який вік, стать і зріст особи, що залишила надані на дослідження сліди?
- Ідентифікаційні запитання:
- Чи залишені сліди рук (ступень ніг), вилучені в різних місцях (на різних об'єктах), однією особою?
- Чи залишені сліди рук (стоп ніг) конкретною особою, дактилокарта на

ім'я якої надана для порівняльного дослідження?

– Чи ідентичні відбитки рук невідомого трупа та відбитки в дактилокарті на ім'я конкретної особи?

Варіації запитань, які є доцільними в разі призначення конкретної експертизи, залежать від наявної слідової інформації та пріоритетних завдань, які поставлено на вирішення судової експертизи.

Що стосується **діагностичних** запитань, то вони призначені передусім для підтвердження або спростування слідчих версій, орієнтування слідчого на обрання доцільних напрямів розслідування, а також на розкриття кримінальних правопорушень по гарячих слідах.

У разі вилучення предметів з імовірною наявністю на них слідів рук цілком логічним є таке формулювання запитання: *«Чи є на наданому на дослідження об'єкті сліди рук (пальців, долонь), ступень ніг? Якщо так, чи придатні вони для ідентифікації?»*. Доцільним є зазначення в постанові (ухвалі) про призначення експертизи про надання дозволу на використання руйнівних методів (чи, навпаки, про необхідність використання виключно неруйнівних методів). У разі відсутності дозволу експерт використовує виключно неруйнівні методи, які дають змогу провести подальші дослідження, але не завжди є ефективними. І для цього необхідно визначитися, що має більший пріоритет: максимальне використання можливостей дактилоскопічної експертизи чи проведення комплексного дослідження об'єктів з використанням при цьому виключно неруйнівних, але менш ефективних методів.

- Якою рукою та якими пальцями руки залишено сліди? - ставити це запитання є актуальним лише за наявності групових слідів рук. При вирішенні даного запитання експертом аналізуються і вивчаються такі ознаки: розташування слідів на поверхні предмета (топографічні ознаки); взаємне розташування слідів; форма і розміри слідів; будова папілярних узорів. Вивчення особливостей розміщення слідів на поверхні предмета нерідко дає змогу відразу визначити, якою рукою і пальцями залишено сліди.

Володіючи інформацією про характер групових слідів, можна визначитись з механізмом їх утворення, встановити спосіб вчинення кримінального правопорушення, характер переміщення або певні дії злочинців, а також анатомічні особливості будови кисті руки (довжина пальців відносно один одного, відсутність фаланги пальця руки тощо). За наявності лише поодиноких слідів відповісти на зазначене запитання неможливо, тож і ставити його не доцільно.

- Якими ділянками поверхні руки залишено сліди? - це запитання є доцільним ставити при наявності якісно відібраних порівняльних зразків. Наприклад, слід папілярного узору залишено середньою фалангою пальця руки, то необхідно належним чином відібрати саме ці зразки в особи, яку перевіряють (як свідчить практика, зазвичай відтиски середніх та основних фаланг пальців рук неповно відображаються на дактилокартах). Тим паче в дослідницькій частині висновку судового експерта при описі слідів, якщо це можливо встановити, зазначається якою частиною ділянки руки залишено слід.

- Якими є вік, стать і зріст особи, що залишила надані на дослідження

сліди?- дає змогу побудувати орієнтовний «портрет» імовірного злочинця. Також це запитання є актуальним у разі потреби підтвердити чи спростувати версії вчинення кримінального правопорушення. Для встановлення ймовірного віку особи з метою проведення порівняльного дослідження необхідно надсилати якісну слідову інформацію. З метою ймовірного визначення зросту людини доцільно надсилати слідову інформацію з повним відображенням частини кисті руки.

Ідентифікаційні запитання - насамперед вирішуються з метою встановлення тотожності слідів папілярних узорів з відбитками на дактилокарті, ідентичності слідів рук, вилучених з різних місць, а також відбитків (відтисків) на дактилокартах різних осіб:

- *Чи залишені сліди рук (ступень ніг), вилучені в різних місцях (нарізних об'єктах), однією особою?* – дане запитання виносять на вирішення експертизи, коли є підстави вважати, що кримінальні правопорушення, вчинені в різних місцях, мають схожий «почерк», а також для доказування факту, що конкретна особа (особи) торкалася (лися) певних предметів.

- *Чи ідентичні відбитки рук невідомого трупа та відбитки рук на дактилокарті на ім'я конкретної особи?»* - експерт може встановити особу невідомого трупа та довести факт ідентичності відбитків на дактилокартах невідомого трупа та певної особи. Крім того, вирішення запитання ідентичності відбитків рук на дактилокартах стає актуальним і стосовно дактилокарт живих осіб, наприклад, якщо є підозра, що особа надає про себе неправдиві особові дані.

- *Чи залишені сліди рук (ступень ніг) конкретною особою, дактилокарту на ім'я якої надано для порівняльного дослідження?* - при поставленні даного запитання доцільно зазначати процесуальний статус особи (підозрюваний, потерпілий, свідок тощо), дактилокарта якої надається як порівняльний матеріал.

Порівняльний матеріал необхідно надавати якісний з повнотою прокатки та чіткістю у відбитках (відтисках) папілярних узорів, а також обов'язковим є розбірливе заповнення реквізитів (прізвище, ім'я та по батькові) в дактилоскопічних картах, які слід заповнювати розбірливо друкованими літерами – українською мовою. Без надання якісних зразків здебільшого неможливо вирішення поставлених перед експертом завдань.

Всі сліди, які визнані придатними для ідентифікації за ними особи після проведення дактилоскопічної експертизи одразу вміщуються та перевіряються в НДЕКЦ по автоматизованій системі (далі АДС) «ДАКТО 2000». У разі позитивного результату направляється довідка про встановлення особи причетної до скоєння кримінального правопорушення.

Не допускається використання як порівняльного матеріалу дактилоскопічних карт, уміщених до бази даних дактилоскопічного обліку НДЕКЦ (наприклад, зазначення в постанові (ухвалі) про те, що «дактилоскопічна карта знаходиться в НДЕКЦ»). Вилучення дактилоскопічної карти з архіву експертних підрозділів для проведення експертизи є можливим лише за умови дотриманням порядку, передбаченого процесуальним законодавством.

Отже, виважений вибір слідчим найбільш доцільних відповідно до завдань розслідування і наявної слідової інформації запитань, що виносяться на

вирішення експертизи, дає змогу максимізувати можливості судової дактилоскопічної експертизи.

Київський НДЕКЦ МВС